

Overweging zondag 3 juli 2011: Psalmen I 'Thuis bij de Eeuwige'

Gereformeerde Kerk van Loosdrecht
ds. Stefan Dijkhuizen

Inleiding op de diensten:

Geliefde mensen,
de komende weken zal het gaan over de Psalmen.
In een serie diensten zullen we de volle breedte van het Psalmenboek langsgaan. In gebeden, in liederen, in muziek, maar ook in alle verschillende genres die er zijn.

Waarom de Psalmen?

De tijd dat we alleen maar Psalmen zongen in de kerk, de tijd dat we Psalmenversjes moesten leren, is lang geleden. Daar zou ik zelf ook niet naar terug willen.

Maar nu is er vaak alleen nog de intochtspalm aan het begin van de dienst.

In de komende diensten willen we samen zoeken naar de hoogte en de diepte van deze oude liederen. De ene keer als plek voor de ziel, zoals vandaag, maar ook in het smeken en klagen, of in het loflied.

Iemand mailde me naar aanleiding van mijn vraag in het Mededelingenblad om geliefde Psalmen, dat hij zich herkende in wat een schrijver ooit zei, namelijk dat hij 'woonde in de Psalmen'.

Wonen in de Psalmen.
Wat zou je daar nu mee bedoelen?

Dat betekent - denk ik - dat je het hele Psalmenboek kunt zien als een groot huis, waarin allerlei gevoelens, stemmingen en beelden samenkomen. In dat huis, waarin de psalmendichters hun geloof, hun twijfel, hun dank, hun klacht, en nog veel meer, verwoorden. In woorden, waarin wij ons ook herkennen. Het zijn vaak woorden, waardoor wij ons geraakt weten, ze gaan over wat er in ons leeft. De woorden die de dichter eens dichtte, kunnen jouw woorden worden. Daarom zijn veel Psalmen zo geliefd bij mensen, al eeuwenlang.

Ik hoop dat we zo samen de komende weken onze tent even op kunnen slaan in de Psalmen. De mussen, de zwaluwen, en de kraaien kunnen het ook, dus wij vast ook wel!

Het thuis-zijn bij God loopt dan ook als rode draad door alle liederen die we met elkaar zingen. Soms een berijmde psalm, maar vaak ook in liederen gecomponeerd naar een psalmwoord.

Overweging:

Geliefden van onze Heer,

ik wil in deze eerste viering van een serie diensten over de Psalmen met jullie nadenken over het thuis-zijn bij de Eeuwige, thuis-zijn bij God.

Er zijn nogal wat Psalmen van de 150, die gaan over dat thema: Over geborgenheid, over de beschutting die je kunt vinden bij God.

Ik wilde daar mee beginnen. In de volgende diensten zal het gaan over andere thema's die ook veel voorkomen, zoals het smeekgebed, of de dank- en lofprijzing, of bijvoorbeeld de pelgrimsliederen.

Maar eerst thuis-zijn, wonen bij God.

Niet alleen omdat het vaak hele intieme en persoonlijke Psalmen zijn, maar ook omdat het goed is eerst eens na te gaan wat het betekent om je ergens thuis te voelen.

Wat is de plek waar het goed toeven is? En kan God ook die plek zijn?
Wat is nu jouw basis, waar kun je op vertrouwen?

Pas als dat er is, kun je ook smeken en klagen. Prijzen en danken.
Pas als je een thuis hebt, een basis, kun je op weg.

Ik denk ook echt dat het dit is waar het in wezen om gaat in alle geloof. Of je nu vrijzinnig hervormd of zwaar gereformeerd bent, devoot katholiek of vol evangelisch. Misschien wel in alle godsdiensten. Uiteindelijk voel je je thuis, je weet je gevonden en geborgen bij God, bij de Eeuwige.

Als alles in je leven instort, je eigen bouwwerken het lijken te begeven, wat blijft er dan nog wel staan? Als je ineens ziek bent? Als het om een kind van je gaat? Als wegen scheiden, en je je alleen voelt?

Dan voel je ineens hoe afhankelijk je bent. Hoe je kunt snakken naar een plek waar je tot rust komt. Dan kom je tot de binnenste kern: Wat er ook gebeuren mag, ik ben thuis bij God.

En natuurlijk zijn dat soort momenten misschien wel heel spaarzaam. Maar toch, je geloof, jouw God, is ten diepste de grond waarop je staat, daar is je thuis.

Om de lijn door te trekken naar het thema, 'Thuis-zijn bij de Eeuwige', hebben we vanmorgen een aantal Psalmen gezongen en gelezen, en liederen die daarbij passen.

De bekendste Psalm die gaat over dat thuis-zijn bij God, over de geborgenheid en beschutting, is natuurlijk Psalm 23. 'De Heer is mijn herder, het zal mij aan niets ontbreken'. 'Geluk en genade volgen mij alle dagen van mijn leven, ik keer terug in het huis van de HEER.'

Maar er is meer. Psalm 16 bijvoorbeeld, dat veel parallellen vertoont: De beker die overvloeit, een lieflijk land en altijd durende vreugde.

Maar ook Psalm 36 en 91, die zingen over de schaduw van Gods vleugels, ook in dat bekende Gezang 'Zou ik niet van harte zingen'.

We vinden het thuis kunnen zijn bij God tenslotte ook in de laatste lezing terug, in Psalm 131. Een 'klein juweeltje van vertrouwen in God' zoals iemand eens schreef. 'Ik ben stil geworden, ik heb mijn ziel tot rust gebracht. Als een kind op de arm van zijn moeder.'

Kunnen deze oude woorden - sommige zijn al meer dan 2500 jaar oud - ons vandaag nog helpen om ons thuis te voelen bij God?

We hebben zoveel anders dat onze aandacht vraagt. We zijn afgeleid. We hebben moeite om de woorden in ons leven toe te passen. Er zijn andere dingen die ons bezighouden.

Maar aan de andere kant: Nergens anders als juist in die Psalmen komen we de mens tegen zoals 'ie helemaal is: Zoekend, klagend, verwensend, soms jubelend en dankbaar, maar vaak ook in wanhoop of in diepe rouw.

Ze gaan over ons. Woorden, ooit geschreven door een dichter in Jeruzalem, en gebruikt in de liturgie van de tempel, roepen ook nu nog moeiteloos in onze context, soms wel 30 eeuwen later, een diepe herkenning op.

Het mooie en het sterke van juist deze Psalmen is dat ze niet gaan over een hemel, of een paradijs hier ver vandaan. De Psalmen zijn niet zo bezig met een hemel of een leven na de dood. De zanger van deze Psalmen weet zich geborgen en te gast bij God thuis, niet in een windvrije hoek van het leven, daar waar het niet stormt, of in het hiernamaals. Nee, het gaat om het leven hier en nu. Midden in de druk en dreiging, die ieder mens kent.

De beelden die worden gebruikt zijn zo intiem, zo hartverwarmend, dat we ons in ons innerlijk geraakt weten. En iedereen snapt wel dat God ons niet echt naar grazige weiden stuurt, dat God niet echt vleugels heeft die Hij over ons uitstrekt. En toch gebruiken we die woorden omdat ze in ons het gevoel oproepen wat God voor ons betekent.

God is als een schuilplaats, een plek waar je geborgen bent. Als je lijf wankelt en beeft, dan kan je ziel er thuis komen. Je weet je ten diepste te gast bij de Eeuwige, gekend en bemind.

Ik pik er één beeld in het bijzonder uit. Dat beeld uit Psalm 131, het beeld van de ziel als een kind, dat op de arm van de moeder zit.

Het is zondermeer waar dat de meeste beelden en metaforen voor God in de Bijbel mannelijk zijn. Maar hier niet. Hier wordt God als moeder omschreven, een moeder die zorgt voor haar kinderen.

En het kind, de ziel, wijzelf, wie we zijn, mag vertrouwen, mag wonen bij die Moedergod. Het 'gespeende kind', zo staat er letterlijk.

En dat is dan niet een blind en onwetend vertrouwen, nee dat is juist het beeld van het hele spontane en wetende intimiteit. Zoals alleen een kind dat doet. Zoals Jezus dat later ook meerderenmalen zal vragen, om te geloven als een kind.

De Psalmen zijn oorspronkelijk geschreven als tempelzangen. Later werden het gebeden. In de kloosters zien we dat nog terug: In een week tijd worden alle 150 Psalmen 'rondgebeden'.

De 20e eeuwse theoloog Miskotte zei dat zoals de Schrift, het Woord, het uitademen van God is, zo is het bidden het inademen van God. En zoals het lichaam dat niet inademt, niet meer leeft, zo kan de ziel ook niet zonder die adem van God, niet zonder het gebed. De Psalmen kunnen zo de ademdeugen van ons geloof zijn, of juist woorden geven aan de verzuchting om alles wat er om ons heen gebeurt.

De verhalen en de woorden uit de Bijbel zijn bijna altijd geschikt en misschien ook wel bedoeld om zelf in te stappen, om zelf mee te doen. Je kunt ze op je eigen leven leggen. Ze zijn anders dan gewone verhalen, vreemd soms, vervreemdend. En meestal al helemaal niet met een 'happy end'.

Maar ze zijn ook open, onaf, niet ingevuld, geven beelden te zien die je niet meer los laten en vragen je mee te doen.

De Psalmen zijn zo bij uitstek een uitnodiging aan ons om bij God te wonen. Niet zomaar wat vrome woorden, die je wel of niet aanspreken, maar woorden die je vragen om bij God zelf je schuilplaats te zoeken. Om op Hem te vertrouwen. Door ze te zingen, door ze te bidden, door ze in te ademen, en over jou eigen leven heen te leggen.

Ik wil deze keer eindigen met een kleine oefening die je zou kunnen doen.

Probeer aan jezelf, terwijl we luisteren naar het lied uit Taizé, de vraag te stellen wat die Psalmwoorden voor jou betekenen. 'Mijn ziel verstillt in rust en vrede bij God'. Wat is dat, stil worden, rust vinden bij God? Of waarom lukt dat juist niet?

Je zou ook een woord of een zinnetje uit de gelezen Psalmen kunnen kiezen waardoor jij zegt: Deze woorden maken dat ik me thuis voel bij God.

Moge het zo zijn.